

DZIEJE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

NAJNOWSZE

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

1-2010

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XLII
2010
1**

WARSZAWA 2010

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszczyka,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
(Umowa nr 505/DWB/P/2010)

KOMITET REDAKCYJNY

Krzysztof Kawalec, Tadeusz Kisielewski, Piotr Łossowski, Piotr Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Andrzej Nowak, Tadeusz Radzik, Wojciech Rojek,
Tomasz Schramm, Rafał Stobiecki, Ryszard Sudziński, Włodzimierz Suleja,
Jacek Tebinka, Małgorzata Willaume, Zygmunt Zieliński, Elżbieta Znamierowska–
Rakk, Janusz Żarnowski

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski, Małgorzata Gmurczyk–Wrońska (sekretarz), Magdalena Hułas,
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Krzysztof Michałek,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

REDAKCJA WYDAWNICZA

Bogusława Pilch

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska–Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 22 831–02–61

ISSN 0419–8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2010

Wydawca: Wydawnictwo DiG Sp.j.
PL 01–524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4
tel./fax (+4822) 839–08–38
e-mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: Fabryka Druku w Warszawie

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Marek Andrzejewski — <i>Zarys dziejów metra</i>	3
Jakub Polit — <i>Dyplomacja brytyjska, japońska i amerykańska w Chinach, 1895–1949</i>	19
Janusz Gruchała — <i>Słowackie środowiska polityczne wobec stosunków polsko-rosyjskich i polsko-sowieckich w XX w. (do połowy lat 20.)</i>	41
Przemysław Różański — <i>Stany Zjednoczone i Polska w drugiej połowie lat 30. XX w. W kręgu spraw żydowskich</i>	63
Marek Getter — <i>„Warschauer Kulturblätter” — pismo dla społeczności niemieckiej (1940–1943)</i>	81
Kinga Grafa — <i>Wyznaczanie standardów kształcenia obywateli wolnego kraju. Debata na temat roli uniwersytetów amerykańskich w realiach powojennych, luty–maj 1946 r</i>	91
Artur Pasko — <i>Polski Komitet Olimpijski w okresie stalinizmu</i>	105
Włodzimierz Batóg — <i>Prezydent Richard Nixon wobec protestów młodzieży akademickiej przeciw wojnie wietnamskiej, 1969–1970</i>	121

AUTOREFERATY

Hubert Wilk — <i>Współzawodnictwo pracy robotników w Polsce w latach 1947–1955</i>	135
Patrycja Domejko-Kozera — <i>Polityka zagraniczna rządów Felipe Gonzáleza (1982–1996)</i>	141

MATERIAŁY

<i>Kontakty dyplomatyczne Polski z Belgią i Holandią w przełomowych momentach 1939 i 1940 r. Dokumenty</i> — Magdalena Hułas	151
<i>Nieudana reforma Stowarzyszenia PAX i próby utworzenia Konfederacji Polski Niepodległej w Gorzowie Wielkopolskim</i> — Marta Marcinkiewicz	167

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Piotr Perkowski — <i>Przemiany cywilizacyjne i obyczajowe warszawskiej ulicy. Uwagi do książki Błażeja Brzostka Za progiem. Codzienność w przestrzeni publicznej Warszawy (1955–1970)</i>	195
Krzysztof Kosiński — <i>Dziennik Teodora Parnickiego jako nowoczesny palimpsest</i>	207

* * *

Julija Kantor, <i>Zaklataja družba. Siekrietnoje sotrudnicestwo SSSR i Giermanii w 1920–1930–je gody</i> — Wojciech Materski.....	221
Igor' Wasiljewicz Pychałow, <i>Za czto Stalin wysielal narody? Stalinskije dieportacyi — priestupnyj proizwoł ili sprawiedliweje wozmiedzije?</i> — Wojciech Materski	226
Renata Nowaczewska, <i>Dobroczytna Ameryka. Walka ze skutkami Wielkiego Kryzysu w latach 1929–1937</i> — Sylwia Kuźma–Markowska.....	234
Marek Kazimierz Kamiński, <i>Edvard Beneš we współpracy z Kremlem. Polityka zagraniczna władz czechosłowackich na emigracji 1943–1945</i> — Radosław Żurawski vel Grajewski	237
Zenon Kachnicz, <i>Żołnierze Armii Krajowej i ich losy w sowieckich łagrach NKWD–MWD zespołu Borowicze 1944–1946</i> — Dariusz Rogut	242
Zofia Wóycicka, <i>Przerwana żaloba. Polskie spory wokół pamięci nazistowskich obozów koncentracyjnych i zagłady 1944–1950</i> — Anna Maria Adamus.....	261
Krzysztof Bukowski, <i>Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego na środkowym Pomorzu w latach 1945–1956</i> — Paweł Skubisz	266
Tomasz Skonieczny, <i>Postawy chłopów wobec koncepcji i poczynań PPR (PZPR) w początkowej fazie kolektywizacji polskiego rolnictwa (1948–1949)</i> — Robert Syrwid.....	276
<i>Wyścig Pokoju w dokumentach władz partyjnych i państwowych 1948–1989, wstęp i wybór dokumentów</i> Artur Pasko — Tadeusz Wolsza	281
Mark S. Milosch, <i>Modernizing Bavaria: the politics of Franz Josef Strauss and the CSU, 1949–1969</i> — Wojciech Turek.....	285

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Wiedeńskie sympozjum poświęcone polsko–austriackim stosunkom wojskowym w XX w.</i> — Przemysław Olstowski.....	295
<i>Sprawozdanie z konferencji naukowej „Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 roku”</i> — Szczecin, 19–20 XI 2009 r. — Kamila Churska	299

IN MEMORIAM

Krzysztof Michałek (31 VIII 1955–24 XI 2009) — Halina Parańianowicz	305

Wśród naszych Autorów m.in.:

Mgr Anna Maria Adamus — doktorantka w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Prof. dr hab. Marek Andrzejewski — w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego

Dr hab. Włodzimierz Batog — prof. w Instytucie Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach

Mgr Kamila Churska — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej w Gdańsku. Delegatura w Bydgoszczy

Mgr Marek Getter — emerytowany pracownik Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Mgr Kinga Grafa — doktorantka w Instytucie Nauk Politycznych Akademii im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusk

Dr hab. Krzysztof Kosiński — docent w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr Sylwia Kuźma-Markowska — adiunkt w Ośrodku Studiów Amerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego

Dr Magdalena Hułas — adiunkt w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Prof. dr hab. Janusz Gruchała — w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Mgr Marta Marcinkiewicz — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie

Prof. dr hab. Wojciech Materski — w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr hab. Przemysław Olstowski — docent w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Prof. dr hab. Halina Parafianowicz — w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku

Dr Artur Pasko — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku

Dr Piotr Perkowski — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego

Dr hab. Jakub Polit — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Dr Dariusz Rogut — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim.

Dr Przemysław Różański — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego

Dr Paweł Skubisz — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie

Dr Huber Wilk — adiunkt w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Prof. dr hab. Tadeusz Wolsza — w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Dr hab. Radosław Żurawski vel Grajewski — prof. w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości 1 strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi: na **2010 r. — 20 zł.**
Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata krajowa: przez „RUCH” S.A. — wpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania.

Prenumerata opłacana w złotych ze zleceniem wysyłki za granicę: informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33, tel. (+48) 22 532 87 31 — prenumerata płatna w walucie obcej; tel. (+48) 22 532 88 16, 22 532 87 34 (dla osób fizycznych), 22 532 88 pełnej 19 (dla osób prawnych)

— infolinia 0 804 200 600

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub w kasie Oddziału.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku, SWIFT banku: PKOPPLPWWA4

w USD PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 54 1240 1053 1787 0000 0443 0508

w EUR PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 46 1240 1053 1978 0000 0443 0511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu (+48) 22 532-87-31.

Informujemy, że klienci płaćący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA i MASTERCARD w internecie <http://www.ruch.nor.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłacanej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4

tel./fax (+48) 22 839 08 38

e-mail: dig@dig.pl; <http://www.dig.pl>

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter.com.pl>

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

CHZ Ars Polona S.A.

03-933 Warszawa, ul. Obrońców 25, Poland

<http://www.arspolona.com.pl>

tel./fax (+48) 22 509 86 09

cena 20,00 zł (w tym 0% VAT)

Nakład 500 egz.

ISSN 0419-8824

9 770419 882108 01